



KONTRAST

Beograd,
2016.

Copyright© Daniel Kovač

Copyright© ovog izdanja, Kontrast izdavaštvo

Logika reke, pruge i otpada

Daniel Kovač

Urednik:

Vladimir Manigoda

Lektura i korektura:

Danilo Lučić

Prelom i dizajn:

Sanja Polovina

Ilustracije:

Daniel Kovač

Kaligrafija:

Ana-Marija Cupin

Štampa:

Kontrast štampa

Tiraž:

500

Izdavač:

Kontrast izdavaštvo, Beograd

Klaonička 2, Zemun

e-mail: jakkontrast@gmail.com

www.facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.facebook.com/glif.srbija

www.glif.rs

DANIEL KOVAČ



LOGIKA REKE, PRUGE
I OTPADA

*Prvo izdanje ove knjige objavila je
izdavačka kuća Beopolis 2002. godine.
Hvala Aleksandru Nikoliću i Beopolisu
na poverenju i prijateljstvu.*

TAČKA SAKUPLJANJA

»Ovo je jedna granica... Ili još bolje – tačka sakupljanja. Sve ulazi ovde... i meša se. Centar sveta! Ma, pojma nemam...

Najluđe je to što uopšte nisam siguran da znam o čemu govorim. A govorim o nekakvom čudu.

Ali ja, prosto, verujem u čuda.

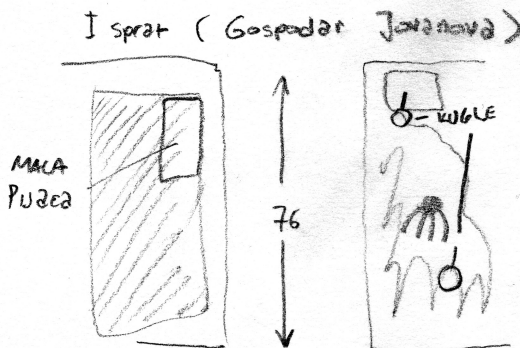
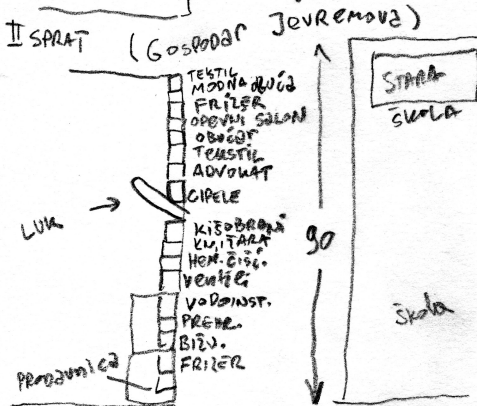
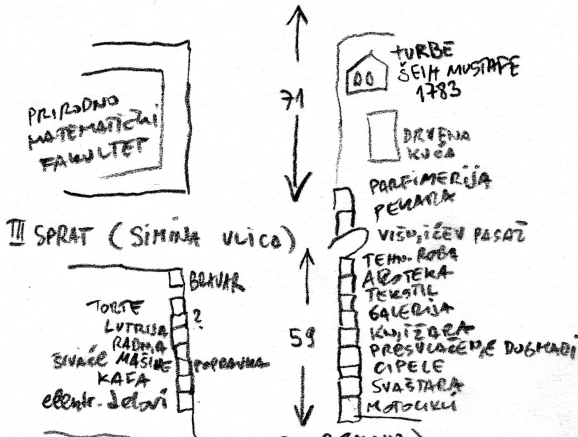
Ona se sigurno događaju, evo i meni se ponekad dešavaju. Navikao sam već da ništa nije onako kako na prvi pogled izgleda.

Razbistrim se, pročistim, uprostim... Tako se osećam. I zaključci postanu oštriji, življi. Čula osjetljivija. Sreća veća, ali i nesreća uz to... Ma, bolje je tako. Sada se usuđujem da to kažem. Valjda se radi o nekakvoj ravnoteži. Možda je to vezano za ljubav, a može biti za godine ili tradiciju... Ili je sve samo plod prostog slučaja.

A, u stvari, nije to ništa posebno. Hoću da kažem da ljudi nisu drugačiji, reka nikako nije bistrija, ni lišće zelenije, niti ptice pevaju lepše nego negde drugde, naprotiv, ali taj kraj zna ponekog klipana vrlo bogato da daruje raznim čudima, a i živim životom, uz to.«

Deo audio zapisa sa jednog video snimka snimljenog kraj reke, pruge i otpada.

KRAV (STUDENTSKI PARK)



mezanin (Strahinića Bona)

VIŠNJIĆEVA ULICA (KUĆA)

Izvan sveta reke, pruge i otpada postoji jedan Grad.

Grad je divno primamljiv. Poput veštog trgovca nudi slatke stvari koje je gotovo nemoguće odbiti. Poziva i uvlači u sebe. Obećava sve, obećava u velikim količinama. Obećava vrtoglav svet koktela, otvaranja izložbi sa raznim ekspanacijama, koncerte, nudi svoje parkove, u izlog gura fasade starinskih zgrada, a koliko može sakriva prljavštinu i ružnoću, zna da ugosti u muzejima, bibliotekama i bioskopima. Takav je on. Sočan, nemiran, nestrpljiv, nervozan, napadan i veoma primamljiv.

A grad je tu, baš blizu. Nalazi se na uzvišenju iznad reke. Od kraja kod reke, pruge i otpada odvaja ga, a dabome i spaja sa njim – Padina.

Padina pomalo nemarno i podrazumevajuće poklanja svakom svoje puteve i, nešto skrivenije, puteljke; neke strme, druge blage, dugačke i kraće. Nudi i različita raspoloženja, brine o količini sunca koje će da pusti u svoje ulice, uporno smišlja zagonetke jer voli ona da zbuni, ali ume, stvarno ume zauzvrat i da rešava nedoumice. Potrebno je samo odabrati najzgodniji put i prepustiti joj se, uzbrdo ili nizbrdo.

Prirodno, svi ljudi vole da idu u grad. Da bi stigli do grada, stanovnicima kraja kod reke, pruge i otpada stavljeni su na raspolaganje autobusi. Te sprave nikada nisu uspevale da na najbolji, ili makar dovoljno dobar način ispune svoju namenu. Razlog tome nije baš najjasniji, ali ima veze sa nesrećom koja se u to vreme pojavila i sve više rasla; preplavila je brzo i vazduh i ulice, a počela je da se uvlači i u kuće. Ljudi su autobuse, istina je, koristili, ali vožnje su bile neudobne, u vozilu je gužva i pometnja. Od prenatovarenosti, autobusi su uvek bili nagnuti na desnu stranu. Vozači, naglo menjajući brzine ulazili su u borbu sa drugim vozilima, semaforima i pešacima. Uz to, autobusi su se lomili i kvarili dovoljno često da budu nepouzdan, a čekanje na stanici činilo se uzaludnim. Zbog toga, jedan broj stanovnika se uz padinu penje nogama.

Ovi pešaci mogu da biraju razne puteve da stignu do grada. Sa dna, padina se čini velikom, ali važno je odagnati potpuno bezrazložni strah i malodušnost, jer dobar hodač, ako suviše ne sanjari, može da je savlada za desetak minuta.

Ulica ima mnogo. Do grada se stiže ili pravo uzbrdo, verujući samo jednoj, ili cik-cak kroz poprečne koje donose predah pri penjanju.

Od svih mogućnosti, za stanovnike kraja kod reke, pruge i otpada, najprihvatljivije su dve ulice koje teku paralelno i koje vode pravo do grada. Obe kuće (tako je, nego šta!, jer one i jesu prave ulice-građevine) su zanimljive i zbog toga što, iako im je namena ista – da spoje grad i reku, one jesu različite i čak, u jednom smislu, suprotne.

Prva ulica se zove Sedmog Jula ili Kralja Petra. Eto, ima čak ta dva vidljiva i poznata naziva. To je jedna fina kuća koja se najpre pohvali svojom kaldrmom. Kao da govori ne bez ponosa: »Još me nisu skroz promenili. U ovo današnje vreme, još čuvam svoj kameni put!« A zvuk točkova preko kaldrme liči više na huk nego na prosto kotrljanje guma po drumu. Po tom zvuku se najpre prepoznaje ova ulica. To je zvuk letenja i brzine. Zanimljivo je i to da se još sa dna može videti sasvim do kraja ove kuće. Na samom vrhu, naziru se trole trolebusa i oseća se atmosfera grada.

Ipak, još pre brojnih kvaliteta i solidnih osobina, postoji jedna velika mana ove kuće – ona se sliva nizbrdo! Već na početku stoji znak koji pokazuje nizbrdo i stvarno – kola, automobili i bicikli huću kaldrmom jureći na dole. Zato se ponekad čini nelogično penjanje uz ulicu Kralja Petra. Naravno, ovo nije nemoguće, čak ni neprijatno, to nikako, ali sitna nelogičnost u nekim raspoloženjima zasmeta.

Zbog toga, za savladavanje padine, ostaje druga, po mnogim osobinama bolja, Višnjićeva ulica.

Prilaz ovoj kući nije tako čist i jasan kao kod ulice Kralja Petra. Da bi se ušlo u ulicu potrebno je skretanje sa baš najjednostavnijeg puta, jer Višnjićeva počinje u Dušanovoj ulici, ali nema svoj nastavak i ispod Dušanove gde se nalaze reka, pruga i otpad. U stvari, ima i zove se Knićaninova ulica, ali to nije pravi nastavak, jer su se ove dve ulice, Knićaninova i Višnjićeva, mimoišle za nekih dvadesetak koraka. U svakom slučaju, ulaz u Višnjićevu ulicu je izolovan i potrebno je preći makar tih dvadeset koraka Dušanovom ulicom da bi pokucali na vrata ove kuće.

Početak, hol, ulaz ove građevine je u hladu od drvoreda iz upravne, Dušanove ulice, a hlad je pouzdan i zbog činjenice da je cela širina, tu na počeku Višnjiceve ulice, samo petnaest koraka, tako da, iako prizemne, senku bacaju i kuće na ćošku. Sunce ovde nikada nije nesnosno, samo, možda leti i to sat vremena oko podneva. Da ste na pravom mestu, potvrđuje saobraćajni znak koji pokazuje smer na gore. Ovde je to prirodan smer kretanja, ali, opet, nije nemoguće ići na dole, naprotiv, jedino što smer na gore diktira jedna blaga, nenametljiva logika.

Hodač je u Višnjicevoj ulici već na ulazu lepo dočekan. Za razliku od drugih ulica padine, ona svoj uspon počinje vrlo blago, gotovo neosetno. Čak učini da se zaboravi na to da se padina ipak mora savladati i nekakav napor pri tome mora biti uložen. Uz to, tu na vratima je i gospođica sa košnicom koja svakome uputi, samo njoj svojstven, ljubazan pogled. Ona stalno stoji na svom mestu, na fasadi prve kuće sa desne strane ulice. U lakoj je haljini, sa antičkom frizurom i gracioznom figurom. Stoji čvrsto i nosi košnicu u ruci. Gospođica je vrlo lepa na jedan starinski, čist način. Čaroban. Zbog njenih čari vazduh ovde odiše opuštenošću i lakoćom. Čini da sve teče sporo i prenosi na prolaznike tromost i bezbrižnost. U čoveku se javi jednostavnost i on, nesvestan, načini osmeh svojim usnama. Već posle nekoliko koraka poništava nervoznu buku saobraćaja i zvonjavu tramvaja iz Dušanove ulice. Uvek prenese deo stare atmosfere dozvoljavajući prolazniku da, tako zamišljen, prođe još pored tri kuće i jedne žive ograde, da iskorača svih sedamdesetčetiri koraka i stigne do međusprata Višnjiceve ulice.

Ovaj mezanin nije visoko. Zato se i ne može nazvati pravim spratom, ali to nije nimalo čudno, jer kuće imaju

poluspratove, a naročito ovakve zgrade kakva je Višnjićeva ulica. Tu se ona širi, oko žive ograde, od zelenog lišća i bodljikavih grana, prizivajući komšijsku decu da se jure i bacaju u to žbunje i leže u njemu smejući se. Taj mezanin ili međusprat se zove ulica Strahinića Bana.

Sada već treba dobro udahnuti, jer padina počinje da opravdava svoj naziv.

Odmah iznad uzbrdica postaje oštra i neprijatna. Ovde, malodušniji prolaznik može da skrene ulicom Strahinića Bana u neku drugu kuću ili, čak, da zažali što nije koristio autobus. Uspon je toliko negostoljubiv da, u izvesnim prilikama, dovodi u pitanje uzlaznost ulice; jer i pored umirujućeg znaka koji uvek, pouzdano i sigurno, pokazuje uzbrdo, zimi, kada se ulica zaledi, automobili ne mogu da savladaju ovaj pad. Uzalud hvataju zalet, pažljivo voze i puštaju motore do samih granica. Svi stignu do pred vrh i onda, neizbežno, počnu da klizaju nizbrdo, nazad, pravo do mezanina. Čak, tada, zimi i stanovnici koji hodaju imaju problema da stignu do prvog sprata. Lako mogu da padnu i slome se. Zimi nema šale niti bilo kakve prijatnosti! Tu ni devojka sa košnicom ne može da pomogne. Njene čini u tom delu naglo oslabe.

Ovaj deo puta je još i ogoljen, jer duž celog bloka postoje samo dve zgrade. Čini se da nema šta da se vidi, već samo da se ozbiljno ređa korak pred korak i vuče uzbrdo.

A da li je sve tako?

Zaista, uspon na ovom delu izgleda siromašno. Samo dve ogromne zgrade, po jedna sa leve i desne strane,

ne daju utisak zanimljivosti, a da ne govorimo o, uvek potrebnoj, raznolikosti.

Sa leve strane čeka jedno kockasto zdanje za koje se može reći da je monumentalno. Posle početnih komplikacija na nižim spratovima, odjednom se pročisti u ogroman paralelopiped, toliki komad da prosto zauzme i poveliki deo neba. Uzme tako parče neba i kao da svima stavlja do znanja: »Ovde ću da budem JA!« On je pravi monopolista prostora. To kaže sa velikom samouverenošću, jer, stvarno, ceo blok je njegov – i dole, gde prolaze ljudi, i gore, gde smeta Suncu i oblacima da neometano paradiraju. Na sredini uspona, ne može da se obuhvati celim pogledom, toliki je.

Baš to je jednom bilo predmet razgovora između Daniela Danlikova i Milenka Momčila. Milenko Momčilo je tvrdio da ova zgrada pobija teoriju o perspektivi koja se uči po školama i da on, prosto, oseća zakrivljenje ivica zgrade koje su tog dana bile savršeno oštre na bistrom popodnevnom nebu. Danlikov je, iako osećao slično, racionalno zaključio da je to ipak nemoguće, da perspektiva stoji, i da sigurno postoji logično objašnjenje za ovakav slučaj, pa je, na kraju, pretpostavio da je razlog za to što se jednim pogledom cela zgrada ne može nikako obuhvatiti. Ta ideja ga je možda umirila, ali pitanje nije konačno rešila.

Gornji prilaz ovoj zgradi nudi nešto što podseća na pijacu. Pri vrhu, već nadomak prvog sprata, čuči jedna, nazovimo je tako, tvorevina koja je suviše mala da bi opravdala tako značajan naziv pijace. Ipak unosi nekakvu neposrednost u ovo ravnodušno zdanje kojem, čini se, ona nije ni potrebna ili je ni ne zaslužuje.

Sa druge, desne, strane nalazi se druga građevina koja isto pokušava da zauzme ceo blok do prvog sprata. Pokušava, jer još uvek nije zauzela iz prostog razloga što još nije dovršena. Na njenom mestu, a sećanje je vrlo slabo, nalazila se kafana i još nekoliko kuća. U tim kućama se, verovatno, osećala magija gospođice sa košnicom, jer stare kuće nikako ne mogu da naruše opušteno raspoloženje sa ulaza. Svejedno, veoma je teško prisetiti se tih dana, jer tada logika reke, pruge i otpada verovatno nije ni postojala.

Ono što je jasno, to su ograde gradilišta, brda peska i šljunka, skele i radnici. To je dovelo do toga da desnom stranom nije moglo mirno da se hoda. Zbog toga je prinudno gostoprimstvo nudio Veliki Paralelopiped sa leve strane, što je baš neobično, jer je tako hladan i monumentalan, ipak bio dovoljno ljubazan da primi prolaznike. Bar je tako bilo u početku.

Zgrada je tako rasla ka prvom spratu i vremenom je, korak po korak, otkrivala svoju fasadu. Uskoro je postalo jasno da će se proširiti po celom bloku.

A kako ona uopšte izgleda?

Može se reći – šaroliko. Ne poštujući ni jedan stil, ona u sebi nosi razne uticaje, koji joj, tako nabacani, veoma loše stoje. Moderna je ova građevina, malo klasična, malo obla, malo smela, a vrlo neukusna. Građena na nizbrdici, teško se pridržava, kao pijanac koji baš nije najsvesniji svoje okoline. Ipak, solidno je to zdanje, stoji na svojim mnogobrojnim nogama, pa je makar izvesno da se neće srušiti. Bezobrazno, ne poštuje liniju ulice, ali ne zbog toga što je loša ili zla, nego joj pre nije jasno